

Навчальна дисципліна (ЄКТС)

- Філософія освіти та методологія освітніх досліджень (4 ЄКТС)

Автори, викладачі

- Луговий Володимир, перший віце-президент, НАПН України, доктор педагогічних наук, професор
- Драч Ірина, перший заступник директора, Інститут вищої освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, доцент
- Мелков Юрій, провідний науковий співробітник відділу інтернаціоналізації вищої освіти, Інститут вищої освіти НАПН України, доктор філософських наук
- Рябченко Володимир, завідувач відділу лідерства та інституційного розвитку, Інститут вищої освіти НАПН України, доктор філософських наук, старший науковий співробітник

Заклад вищої освіти

- Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України

Освітня програма

- Освітньо-наукова програма «Політика і лідерство у вищій освіті»

Мета навчальної дисципліни

Розвинути здатність визначати, обґрунтовувати та використовувати методологію та релевантні методи дослідження, усвідомлювати новітні філософські концепції для теорії та практики вищої освіти

Зміст навчальної дисципліни (перелік основних тем)

1. Методологія освітніх досліджень (1 ЄКТС)
2. Методи освітніх досліджень (1 ЄКТС)
3. Філософські проблеми вищої освіти сьогодення: методологічні та ціннісні засади (1 ЄКТС)
4. Вітчизняна вища освіта у контексті сучасного українського суспільства (1 ЄКТС)

Опис тематичних модулів

Модуль 1 (1 ЕКТС, 30 год) Методологія освітніх досліджень		Автор Ірина Драч
Результати навчання	<ul style="list-style-type: none"> – Знати основні вимоги щодо проведення досліджень – Застосовувати методологічні підходи для визначення теоретичних основ дослідження – Дотримуватися правил академічної доброчесності при проведенні досліджень 	
Лекція-презентація (2 год.)	Методологічні засади та понятійний апарат освітніх досліджень	
Семинар (2 год.)	Формулювання наукового апарату освітніх досліджень	
Практичне (2 год.) Тема – Вимоги до дотримання етики наукових досліджень	Завдання <ul style="list-style-type: none"> – Визначити основні вимоги до проведення досліджень на основі аналізу ключових нормативних актів України та «Етичного кодексу вченого» [джерела 1–3] – Визначити основні умови дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками та здобувачами освіти [джерела 1, 2, 4] 	
Самостійна робота (18 год.) Тема – Теоретичні основи дослідження	Завдання <ul style="list-style-type: none"> – Визначити основні терміни та підходи, які будуть використовуватися у власному дослідженні [джерела 5–7]. 	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Консультація (2 год.) – Захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи (2 год.) 	
Підсумковий контроль (2 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Тест (1 год. / модуль) – Захист (за навчальною дисципліною) (1 год. /модуль) 	
Джерела	<ol style="list-style-type: none"> 1. Закон України «Про вищу освіту» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 2. Закон України «Про освіту» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19 3. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19 4. Етичний кодекс ученого України https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09. 5. Національний освітній глосарій: вища освіта: 2-е вид., перероб. і доп. К. ТОВ «Видавничий дім «Плеяди». 2014. 100 с. http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/nauk%20method%20rada/glossariy.pdf. 6. Енциклопедія освіти / Акад. пед наук України, головний ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер. 2008. 1040 с. http://meta.coolreferat.com.ua/docs/16/index-77039.html?page=2 7. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. К. Педагогічна думка. 2008. 424 с. file:///D:/Downloads/REP0000457%20(1).PDF 	

Модуль 2 (1 ЄКТС, 30 год) Методи освітніх досліджень		Автор Володимир Луговий
Результати навчання	<ul style="list-style-type: none"> – Визначати та використовувати методи (емпіричні та теоретичні), що є релевантними для виконання дослідження – Здійснювати статистичне оброблення результатів дослідження 	
Лекція-презентація (2 год.)	Емпіричні та теоретичні методи освітніх досліджень	
Семінар (2 год.)	Статистичне оброблення результатів дослідження	
Практичне (2 год.) Тема – Сутність та призначення методів освітніх досліджень	Завдання – Обрати 2-3 методи освітніх досліджень, розкрити їх сутність і призначення	
Самостійна робота (18 год.) Тема – Визначення методів для виконання завдань дослідження	Завдання – У контексті власного дослідження визначити та обґрунтувати методи, а також описати для виконання якого завдання вони будуть застосовуватися	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Консультація (2 год.) – Захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи (2 год.)) 	
Підсумковий контроль (2 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Тест (1 год. / модуль) – Захист (за навчальною дисципліною) (1 год. /модуль) 	
Джерела	<ol style="list-style-type: none"> 1. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19 2. Годфруа Ж. Что такое психология. Том 1. С. 110-117, 125-128, 224-238 https://alleng.org/d/psy/psy040.htm 3. Годфруа Ж. Что такое психология. Том 2. С. 277-317 https://alleng.org/d/psy/psy040.htm 4. Національний освітньо-науковий глосарій http://lib.iitta.gov.ua/715512/1/Glosariy_Full_Fin.pdf 	

Модуль 3 (1 ЄКТС, 30 год)		Автор Юрій Мелков
Філософські проблеми вищої освіти сьогодення: методологічні та ціннісні засади		
Результати навчання	<ul style="list-style-type: none"> – Усвідомлювати значення новітніх філософських концепцій для теорії та практики вищої освіти – Розуміти сутність, можливості та форми втілення особистісного підходу у вищій освіті – Визначати специфіку використання абстрактного та конкретного мислення у вищій освіті – Обґрунтовувати власне бачення місії та цінностей сучасної вищої освіти, а також шляхи їх реалізації 	
Лекція-презентація (2 год.)	Новітні концепції філософської думки сьогодення та їх значення для теорії та практики вищої освіти	
Семінар (2 год.)	Особистісний підхід у вищій освіті: можливість та форми втілення	
Практичне (2 год.) Тема – Методологія конкретного мислення та його функціонування в науці та освіті	Завдання <ul style="list-style-type: none"> – Прочитати статтю Г. В. Ф. Гегеля «Хто мислить абстрактно?» (переклад українською мовою) (джерело 1) – Відповісти на запитання: «Що таке абстрактне мислення?», «Що таке конкретне мислення?», «Як ці два типи мислення, на вашу думку, слід застосовувати у вищій освіті?» 	
Самостійна робота (18 год.) Тема – Місія, цінності та ідеали сучасної вищої освіти	Завдання <ul style="list-style-type: none"> – Сформулювати та обґрунтувати власне бачення місії вищої освіти для XXI століття – Сформулювати та обґрунтувати власне бачення місії вищої освіти України у сучасних умовах – Визначити та обґрунтувати цінності та ідеали вищої освіти України у контексті пропонованої місії – Визначити та описати можливі шляхи реалізації цінностей та ідеалів вищої освіти України у сучасних умовах 	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Консультація (2 год.) – Захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи (2 год.) 	
Підсумковий контроль (2 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Тест (1 год. / модуль) – Захист (за навчальною дисципліною) (1 год. / модуль) 	
Джерела	<ol style="list-style-type: none"> 1. Гегель Г. В. Ф. Кто мыслит абстрактно? Работы разных лет. Т. 1. М. : Мысль. 1972. С. 387–394 http://caute.ru/ilyenkov/tra/denkabc.html 2. Мелков Ю. О. Идеал і мета освіти в ієрархії культурних цінностей. <i>Філософія освіти</i>. 2012. № 1–2. С. 211–222 http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/12772/1/Mielkov.pdf 3. Ortega y Gasset J. Misión de la universidad. Madrid : Revista de Occidente. 1966. Т. IV. P. 311–353 (перекл. україн. мовою) http://www.management.com.ua/vision/vis009.html 4. The Fundamental Values of Academic Integrity. International Center for Academic Integrity; T. Fishman (ed.). Clemson University. 2014. 36 p. https://www.academicintegrity.org/wp-content/uploads/2017/12/Fundamental-Values-2014.pdf 5. Weizsäcker E. Come On! Capitalism, Short-termism, Population and the Destruction of the Planet – A Report to the Club of Rome. N. Y. : Springer Verlag. 2018. Chapter 3.18. Education for a Sustainable Civilization. P. 196-200. http://www.green-forums.info/greenlib/general/Weizsaecker%20E.%2C%20Wijkman%20A_/Come%20On%21%20Capitalism%2C%20Short-termism%2C%20%281019%29/Come%20On%21%20Capitalism%2C%20Short-term%20-%20Weizsaecker%20E.%2C%20Wijkman%20A_.pdf 	

Модуль 4 (1 ЄКТС, 30 год)		Автор Володимир Рябченко
Вітчизняна вища освіта у контексті сучасного українського суспільства		
Результати навчання	<ul style="list-style-type: none"> – Застосовувати методiku діагностування стану суспільства та визначати чинники його впливу на вищу освіту – Розуміти й адекватно інтерпретувати модель взаємодії та розвитку закладу вищої освіти й суспільства, в якому той функціонує. – Усвідомлювати особливості місії вітчизняних ЗВО в залежності від сучасного стану українського суспільства та визначати й пояснювати причини її нетотожності з місією західноєвропейських університетів. 	
Лекція-презентація (2 год.)	Вітчизняна вища освіта та залежність її стану й розвитку від українського суспільства	
Семінар (2 год.)	Модель взаємодії та розвитку закладу вищої освіти й суспільства, у якому той функціонує	
Практичне (2 год.) Тема – Соціально-філософське діагностування сучасного стану українського суспільства	Завдання <ul style="list-style-type: none"> – Ознайомитися з методикою соціально-філософського діагностування стану суспільства (джерело 1, С. 90-93) – Визначити та обґрунтувати, які із системних соціальних хвороб (проблем) сучасного українського суспільства безпосередньо та опосередковано пов'язані з предметом Вашого дисертаційного дослідження 	
Самостійна робота (18 год.) Тема – Місії, моделі взаємодії та розвитку університетів України	Завдання <ul style="list-style-type: none"> – Обрати для аналізу 1 вітчизняний університет – Проаналізувати документи університету та визначити його місію – Проаналізувати діяльність університету та навести факти, що засвідчують реалізацію чи нереалізацію (формальність, фальсифікацію) місії – Визначити особливості моделі взаємодії та розвитку даного університету 	
Проміжний контроль (залік) (4 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Консультація (2 год.) – Захист (презентація) (за результатами виконання завдання самостійної роботи (2 год.) 	
Підсумковий контроль (2 год.)	<ul style="list-style-type: none"> – Тест (1 год. / модуль) – Захист (за навчальною дисципліною) (1 год. / модуль) 	
Джерела	<ol style="list-style-type: none"> 1. Рябченко В.І. Вища школа України в загальноцивілізаційному контексті: соціально-філософський аналіз з позицій світоглядно-компетентнісного підходу. Монографія. К. Фітосоціоцентр, 2015. 674 с.: Вітчизняна вища освіта та залежність її стану від українського суспільства, С.162-166; Методика соціально-філософського діагностування стану суспільства, С. 90-93; Перелік системних соціальних хвороб як проблем сучасного українського суспільства, С. 94-95; Особливості місії вітчизняних ЗВО в сучасному суспільному контексті, С.86-88; Подвійні моральні стандарти, які культивуються у вітчизняній вищій освіті, С. 100-102; Індикатори фальсифікації вітчизняної вищої освіти, С. 476-477 http://dglb.nubip.edu.ua:8080/bitstream/123456789/2770/1/monogr_Visha_shkola_UA_v_zagaln-civilizac_konteksti_Ryabchenko_2015_674s.pdf 2. Рябченко В. Особистість студента і заклад вищої освіти в суспільному та глобальному контекстах: концептуальні проблеми взаємодії та розвитку. <i>Особистість студента і соціокультурне середовище університету в суспільному контексті</i>: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2 червня 2017 р.). Київ, 2017. С. 59-65 https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/01/Konferentsiya-Student-Materialy_2017.pdf 	

Перелік видів діяльності:

- лекції – обговорення;
- семінари;
- практичні завдання;
- самостійна робота;
- індивідуальні консультації;
- тест;
- кваліфікаційна робота з навчальної дисципліни (підсумковий контроль).

Методи викладання та навчання

- інтерактивний метод;
- дебати;
- демонстрація і навчальна дискусія;
- дослідницька робота;
- дискусія.

Оцінювання результатів навчання – підсумковий контроль:

Тест

Презентація та захист кваліфікаційної роботи з навчальної дисципліни, виконаної у формі плану-проспекту дисертаційного дослідження

План-проспект дисертаційного дослідження

Тема дослідження:

Автор дослідження:

Спеціальність: 011 – Освітні та педагогічні науки

Науковий керівник:

Актуальність теми (1 сторінка):

Суперечності (виявлені за результатами аналізу наукових публікацій та методичної літератури, інформаційних джерел за проблемою, які дають підстави визначити тему/предмет дослідження):

Мета дослідження:

Завдання дослідження (3-4 пункти):

Об'єкт дослідження:

Предмет дослідження:

Методи дослідження (зазначити методи, вказавши для виконання якого завдання дослідження використаний кожний метод):

Зміст дисертації

Вступ

Розділ 1. Назва

1.1. Назва

1.2. Назва

1.3. ...

Висновки до першого розділу

Розділ 2. Назва

2.1. Методи дослідження
2.2. Назва
2.3. ...
Висновки до другого розділу

Розділ 3. Назва
3.1. Назва
3.2. Назва
3.3. ...

Висновки
Список використаних джерел
Додатки

Список опублікованих праць за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації¹
Опубліковані праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації²
Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації³

Бали

<i>Вид діяльності</i>	<i>Бали (100)</i>
Лекція-презентація, семінар (очно) (4 x 5)	20
Практичне заняття (4 x 3)	12
Самостійна робота (4 x 7)	28
Залік (очно) (4 x 5)	20
Тест	5
Захист	15

Політика доброчесності

При виявленні плагіату в письмових роботах / практичних завданнях / презентаціях аспірант втрачає бали за даний вид діяльності.

---

¹ Публікації у періодичних наукових фахових (освітні та педагогічні науки) виданнях, монографії, навчальні посібники тощо

² Матеріали конференцій

³ Публікації у періодичних наукових фахових (**НЕ** освітні та педагогічні науки) виданнях

Відповідність результатів навчання компетентностям освітньої програми

Навчальна дисципліна «Філософія освіти та методологія освітніх досліджень» як складова освітньо-наукової програми «Політика і лідерство у вищій освіті» спрямована на:

формування і розвиток програмної фахової компетентності **«Здатність застосовувати концептуальні та методологічні знання з освітніх, педагогічних наук»** через формування таких програмних результатів навчання:

- *Знати та розуміти основні концепції (теорії), підходи, закономірності, принципи політики, лідерства, врядування, управління та адміністрування у вищій освіті, моделі розвитку вищої освіти.*
- *Знати та використовувати сучасну термінологію у сфері вищої освіти.*
- *Проводити наукові та прикладні дослідження й обстеження у сфері вищої освіти.*

формування і розвиток програмної фахової компетентності **«Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері вищої освіти»** через формування таких програмних результатів навчання:

- *Проводити моніторинг у сфері вищої освіти, аналізувати, узагальнювати та інтерпретувати інформацію.*
- *Виявляти міждисциплінарні зв'язки у визначеній проблемі та використовувати відповідні підходи, методи і технології для її вирішення.*

формування і розвиток програмної фахової компетентності **«Здатність здійснювати дослідницько-інноваційну, управлінську та адміністративну діяльність у сфері вищої освіти на засадах лідерства через формування таких програмних результатів навчання:**

- *Діагностувати та аналізувати проблеми дослідницько-інноваційної, управлінської та адміністративної діяльності у сфері вищої освіти.*

формування і розвиток програмної загальної компетентності **«Володіння системним науковим світоглядом»** через формування таких програмних результатів навчання:

- *Установлювати зв'язки між різними науковими теоріями і підходами.*
- *Усвідомлювати та аргументувати вплив науки на розвиток суспільства.*
- *Аналізувати, оцінювати та розвивати нові наукові ідеї.*

формування і розвиток програмної загальної компетентності **«Здатність діяти на основі етичних міркувань»** через формування таких програмних результатів навчання:

- *Дотримуватися етичних норм у професійної діяльності.*
- *Демонструвати культуру якості та академічної доброчесності.*
- *Діяти на основі соціальної відповідальності та громадянської свідомості*

формування і розвиток програмної загальної компетентності **«Здатність здійснювати наукові дослідження»** через формування таких програмних результатів навчання:

- *Визначати наукову проблему, методологію та наукові методи для відповідного дослідження.*